

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

ΛΙΝΑ ΔΡΑΚΑ

«Δράμα, εις πράξεις τρεῖς, τοῦ δαφνο-
σιεφοῦς ποιητοῦ Τιμ. Ἀμπελά»

Σ' ἓνα ἔθνος πού ἔχει στέρια δραματική ποίη-
ση, τὰ πρωτότυπα ἔργα πού παρουσιάζονται κάθε
τόσο, ἔστωντας καί δίχως καμιά ξέχωρη ἀξία τὰ
περισσότερα, πικρῶν πάντα νά φέρουν καί νά ξε-
τυλίξουν στή σκηνή ἄν ὄχι τ' ἀνθρώπινα αἰσθήματα
ἀπό κινούρια τους ὄψη, μὰ τουλάχιστο μιὰ σύγ-
κρουση στ' ἀνθρώπινα πάθη πάνου σέ ὑπόθεση κιν-
νούρια πού κατακυλιᾶ σέ λύση πρωτόφαντη κι ἀ-
προσδόκητη. Γιὰ τοῦτο καί παίρνοντας τ' ὄνομα
πρωτότυπα.

Ὁ δραματικός συγγραφέας ἀπό τὸ ἀπλούστατο
γεγονότο τῆς καθημερινῆς ζωῆς, μπορεί νά ξεση-
κώσῃ τὸ θέμα τοῦ μῦθου, νά κρατήσῃ τὴ βάση τοῦ
ἔργου του. Αὐτὸ ὅμως δὲ θὰ πῆ πὼς ἔχει τὸ λεύ-
τερο κάθε κοινοτοπία καί κάθε χιλιοσιπωμένο πρᾶγμα
νά τὸ ξεναφέρῃ μπροστά στὰ μάτια μας μὲ τὴ
μουτσούνα τοῦ πρωτότυπου, τόσο χοντρά καί τόσο
ἀδικιολόγητα, ὅσο μᾶς ἔφερε τὸ κινούριο του
δράμα «Λίνα Δράκα» ὁ κ. Τιμολέων Ἀμπελάς τὴν
περασμένη βδομάδα στὸ θέατρο Ἀθηναίων.

Ἡ σκηνὴ στὴ Ζάκυθο κατὰ τὸ 18 αἰῶνα. Ὁ
Ἄντρέας Δράκας δανείζεται ἀπὸ τὸν Ἑβραῖο το-
κογλύφο Σολομώντα Σέρρα δύο φλουριά, μὲ τὴ συ-
φωνία νά τοῦ δώσῃ στὸν καιρὸ τῆς σοδειᾶς χίλιες

λίτρες σταφίδα. Ἡ σταφίδα τὴ χρονιά ἐκείνη πα-
θαίνει ἀνεπάντευχη καταστροφή κ' ἡ τιμὴ της ἀνε-
βάνει. Ὁ Ἄντρέας Δράκας δὲν μπορεί νά ξεπλε-
ρώσῃ τὸ χρέος του κι ὁ Σέρρας τοῖς βάνει στὴ φυ-
λακὴ. Σωτηρὴ ἀλλή δὲν ὑπάρχει παρὰ νά βρε-
θοῦνε οἱ χίλιες λίτρες. Ἡ γυναίκα τοῦ Δράκα λα-
βάνει τὸ θάρρος καί παρακαλεῖ τὸν πλούσιο σταφι-
δέμπορο Γάμπαρα νά τοῦς εὐκολύνῃ αὐτὰς στὴν τέ-
τοια τους περίσταση κρατώντας γιὰ ἀσφάλεια τ' ἀ-
σημικά καί χρυσαφικά τοῦ σπιτιοῦ τους. Μὰ ὁ
Γάμπαρας μὲ ἄγριο τρόπο διώχνει τὴ γυναίκα τοῦ
Δράκα ἀπὸ τὸ σπίτι του κι ἀρνιέται νά κάμῃ τὴν
εὐκολία. Τότες ἡ κόρη τοῦ Δράκα ἡ ὁμορφὴ Λίνα,
πάει μονάχη της στὸ σπίτι τοῦ Γάμπαρας ξενα-
φέροντας τὰ πολύτιμα καί παρακαλώντας τὸν
πλούσιο σταφιδέμπορο νά τὰ κρατήσῃ ἐνέχυρα γιὰ
τὴ σταφίδα. Μὰ ὁ Γάμπαρας χτυπημένος ἀπὸ φλα-
γερὸ πόθο γιὰ τὴ Λίνα, πλερώνει τὸν ἔβρατο Σέρρα
καί παίρνει αὐτὸς τὰ δικαιώματα τῆς ἀπίστησής
του. Τὸ φανερώνει αὐτὸ στὴ Λίνα, διατάζοντας τὸ
ξεφυλάκιωμα τοῦ πατέρα της καί τῆς γυρίζει γιὰ
μὴν πλερωμὴ νά συγκλίνῃ στὴν ἀγάπη του. Ἡ
τίμια ὅμως Λίνα πού προτιμεῖ τις μέρες ἐκείνες
τὸν ἀγαπημένο ἀρχαϊκιστικὸ τῆς Γραθενίγο ἀπὸ
τὴν ξενητεία, ἀρνιέται μὲ τὰ ὅλα της, καί στὴν
ἀπελπισία της ἀπάνου σκοτώνει μὲ μαχαίρι τὸ
Γάμπαρα. Ὅταν ὁ Φραντζέσκος, ὁ ὑπερέτης τοῦ
Γάμπαρα, ξαφνιασμένος ἀπὸ τὸ θόρυβο ἔρχεται στὸ
μέρος πού ἔγινε τὸ φονικό, ὁ νοῦς του βάνει σέ ὑπα-
ψία τὸν ἔβρατο Σέρρα πού ὁ Γάμπαρας τὸν εἶχε
κρύψει στὴν πλαγιὴν κάμαρα γιὰ ν' ἀπιφύγῃ τὸ
συναπάντημα τῆς Λίνας, καί στὴν ὁρμὴ του ἀπάνου
τονέ σκοτώνει. Ὑστερὰ ἡ Λίνα γυρίζει σπῆτι της
καί δείχνοντας τὰ ματωμένα χέρια της, ξεδιαλύνει
τις ὑποψίες τοῦ πατέρα καί τοῦ ἀρχαϊκιστικοῦ
της πού γύρισε σὲ μετὰξὺ ἀπὸ τὰ ξένα, καί πού ἡ
ἀργητὰ της τοὺς ἔκαμε νά τὴν ἀδικοβάλουν, κι ὁ
Ἄστυνόμενος τοῦ τόπου ἀκούγοντας τὴν ὁμολογία
της πὼς γιὰ τὴν τιμὴ της ἔκαμε τὸ φονικό, τὴ
συχωρᾶ καί της δίνει μάλιστα καί τὴν εὐκὴ του
τάζοντας γιὰ τὴν ἄλλη μέρα τὸ γάμο της μὲ τὸν
ἀγαπημένο της Γραθενίγο.

*

Ὅλα αὐτὰ ξετυλίγονται μπροστά στὸ θεατὴ
ἀτεχνα, χοντρά, ντόμπρα. Οἱ σκηνές ξεχωριστές,
δίχως κανένα ἐσωτερικὸ πλέξιμο ἀναμειγνύ τους.

Ο διάλογος μπόσκος, κοινό, χωρίς καμιά εξάρτη, σέρνεται σ' όλο τὸ ἔργο δούλος μιᾶς ψυχρότητας τρομερῆς. Καμιά λυχτάρκ, καμιά θέρμη, κανένα χνάρι ἀψηλῆς συγκίνησης. Δημοσιογραφικὴ ἀντίληψη τῆς ζωῆς, κακοπαρμένη φόρμα τῆς κουβέντας. Ὁ τρόπος ποὺ θέλει νὰ οἰκονομήσῃ ὁ συγγραφεὺς τὴν ὑπόθεση τοῦ δράματος, πρωτόγονος σὰν ἀπελέκητο ξύλο, καὶ ἡ κεντρικὴ ἰδέα ποὺ πασιζεὶ νὰ φυσήξῃ ἀπ' τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος ἀλύγιστη σὰ βάρβαρη κολώνα.

Καὶ μονάχῃ τὸ διάβασμα τῆς παραπάνου ξερῆς ὑπόθεσης τοῦ ἔργου, θὰ δώσῃ μιὰ ἰδέα τοῦ τεχνητοῦ ξετυλιμοῦ του, τῆς χωρὶς καμιά σημασία κάθαρσης, τοῦ χωρὶς δικιολογία δεσίματος τῆς μιᾶς σκηνῆς μετὰ τὴν ἄλλη. Ὁ συγγραφεὺς θέλησε νὰ μεταστροφῇ δρᾶμα διδαχτικὸ, καὶ τὴν ὥρα ποὺ ἔγραφε κοίταξε τ' ἀποτελέσματα καὶ πασισε νὰ τὰ δώσῃ σύμφωνα μετὰ τοὺς κανόνες. Οἱ κανόνες τῆς δραματικῆς τέχνης κανένας δὲν ἀρνίεται πῶς ὑπάρχουνε, μὰ ἔχουνε τὴν ἴδικ σημασία σὰν τοὺς περιφημοὺς κανόνες τῆς γραμματικῆς. Ὑπάρχουνε κανόνες νεκρῆς γραμματικῆς, ὅπως ὑπάρχουνε καὶ ζωντανῆς γραμματικῆς. Μετὰ τοὺς νεκροὺς θὰ μιλήσῃ κανὸνικὰ μὰ ψόφια, ἐνῶ μετὰ τοὺς ζωντανοὺς τὴν ἴδικ ὥρα ποὺ κανονικὰ θὰ μιλήσῃ θὰ σπαρταρᾷ ὅλος κι ἀπὸ ζωῆ. Βέβαια ὅλη ἡ ζωῆ, ἡ πλάτη ὅλη ἕνας κανὸνας εἶναι, κι ὅποιος ἔτσι δὲν τὸ νοιώθει, ἴδια τὴν Ὑπερῆ ἀρνίεται. Καὶ τὸ δρᾶμα ποὺ σὰν κομᾶτι ζωῆς ξεχωρίζει, κανονικὰ πρέπει νὰ εἶναι στεριωμένο.

Μὰ στὴ «Λίνα Δράκα» ὁ συγγραφεὺς θέλοντας ν' ἀράξῃ στοὺς κανόνες, ξέφυγε ἀπ' αὐτοὺς, ἀπὸ ἔλλειψη τέχνης καὶ γνώσης, καὶ μπῆκε μέσα σὲ δραματικὰ καλοῦπια. Ἐέχασε πῶς μέσα στὸν κανὸνα γυρίζεις λεύτερος καθὼς γυρίζεις μέσα στὴν πλάστη, ὅμως μέσα στὸ καλοῦπι εἶσαι ὁ χειρότερος σαλλάθος, ἔτοιμος γιὰ νὰ πεθάνῃς ἀπὸ ἀσφυξία.

Ἐπρεπε νὰ θριαυβέψῃ ἡ ἀρετὴ (καλοῦπι) καὶ γι' αὐτὸ ἡ Λίνα σκοτώνει τὸ Γαμπάρο. Ἐπρεπε νὰ τιμωρηθῇ ἡ κακία (καλοῦπι) καὶ γι' αὐτὸ ὁ Φραντζέσκος χωρὶς ψυχολογημένη κίττα, ἀδικιολόγητα, ἄτρονα, ἄτεχνα, σκοτώνει τὸν τοκογλύφο ἔθραστο. Δὲ λέμε πῶς ὁ θρίαυβος τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς κακίας τὸ χτύπημα φανερώνουνται πάντα σὰν ἔτοιμα θεατρικὰ καλοῦπια. Ὅχι, σ' ἄλλη περίσταση μπορεῖ νὰ στέκουνται κι ἄλλιως. Ὅμως ἐδῶ ὁ λόγος γιὰ τὸ

ἔργο τοῦ κ. Τ. Ἀμπελᾶ, ποὺ τὸ κινεῖ τὸ ψεύτικο καὶ τὸ τεχνητό.

*

Νὰ μποῦμε στὰ καλύτερα τῶ σκηνῶν ἀδικος ὁ κόπος. Θὰ τραβούσαμε τὰ ἐλαττώματα ἕνα ἕνα μετὰ τὸ τσιμπίδι, καὶ θὰ γυρίζαμε γενικὰ πάλι στὶς παρατήρησεις ποὺ ἀραδιάσαμε. Ὅσο γιὰ τὴ γλωσσικὴ μορφή τῆς «Λίνας Δράκα» μποροῦμε νὰ ποῦμε πῶς τὸ συγγραφεὺς τὸν πῆρε τὸ ρέμα τῆς δημοτικῆς μας. Δὲ θυμούμαστε ἄλλο ἔργο τοῦ Ἀμπελᾶ γραμμένο σὲ τόσο ἀπλὴ γλώσσα. Μὰ μετὰ τοῦτο δὲ βγαίνει τίποτα. Τὸ σημειώνουμε μονάχῃ σὰ σημάδι τῆς ἐποχῆς μας. Ἦρθε ἡ μέρα ποὺ πολλοὶ γράφουνε στὴ δημοτικὴ, χωρὶς καὶ πολλοὶ ν' ἀξίζουνε. Μὰ μ' ὅλο τὸ γλωσσικὸ φρεσκαρισμα καὶ ξελαינוργωμα, ἡ τεχντροπία τοῦ Ἀμπελᾶ δὲν ἔλλαξε καὶ τὸ ἔργο του νομίζει κανεὶς πῶς γράφτηκε μετὰ τίς ἰδέες ποὺ βασίλευαν ἐδῶ καὶ τριάντα χρόνια, σὰν πρωτοφάνηκε στὰ γράμματα ὁ συγγραφεὺς. Πέρασαν τόσα καὶ τόσα ἀπὸ τότες, ἔλλαξαν γνώμες καὶ τέχνες, φωτίστηκε ἡ ζωῆ, τὸ θέατρο γενικὰ προχώρησε, μὰ οἱ βραχνάδες τῶν «Ἑλληνικῶν γραμμάτων» δὲν παύουν νὰ ὑμνολογοῦνται ἀπὸ τίς στήλες τοῦ καμραμένου μας Τύπου καὶ νὰ δαφνοστεφώνουνται.

Ὅμως κάτου ἀπὸ τὸ θύρυβο καὶ τὴ θάμπη δόξα, περνᾷ μιὰ συντηρητικότητα, μιὰ τεμπελιά, μιὰ στώχεια, μιὰ ἀγραμματισύνη, μιὰ ἀγαθότητα μυαλοῦ ἀπὸ ἐπίσημη κοινωνία, δημοσιογραφία, καὶ κοινὴ γνώμη ποὺ εἶναι ἀδύνατο νὰ μὴ φέρῃ τὴν ἀντίδραση.

Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ